

## НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЛЕТАЛЬНИЙ АВТОНОМНИЙ ЗБРОЇ

**Наталія Мазаракі**

*доктор юридичних наук, професор,  
завідувач кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права  
Державного торговельно-економічного університету  
ORCID: 0000-0002-1729-7846*

**Наталія Мельниченко**

*кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права,  
Державного торговельно-економічного університету  
ORCID: 0000-0002-8482-9339*

**Юлія Гончарова**

*кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права,  
Державного торговельно-економічного університету  
ORCID: 0000-0003-4679-3715*

Досліджено застосування застережень публічного порядку та загальновизнаних принципів моралі до надання правової охорони летальним автономним системам озброєння (ЛАСО). Мета — з'ясувати, як правові й етичні ризики ЛАСО можуть враховуватися під час експертизи заявок. Методологія: доктринальний і порівняльно-правовий аналіз Угоди ТРІПС та законодавства України, матеріалів ООН і МКЧХ. Результати: уточнено зміст критеріїв публічного порядку та моралі у контексті ЛАСО, відмежовано комерційне використання від бойового застосування, запропоновано аргументацію до зважування переваг та ризиків надання правової охорони.

*Ключові слова:* летальна автономна зброя, патент, штучний інтелект, публічний порядок

**Постановка проблеми.** Відповідність публічному порядку та загальновизнаним принципам моралі — одна з умов надання правової охорони винаходам у патентному праві. Логіка такого підходу полягає у тому, що публічний інтерес у певних випадках може переважувати ключову мету патентного захисту — сприяння технологічному прогресу через надання виключних прав винахіднику за розкриття суті винаходу. Обмеження патентоздатності з міркувань публічного порядку та загальновизнаних принципів моралі можна знайти в положеннях Угоди ТРІПС [1], Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [2], Європейської патентної конвенції [3], практиці судів США [4–7], що свідчить про справедливість такого підходу.

Надання правової охорони винаходу виконує сигнальну функцію: підтверджує відповідність заявленого рішення формальним умовам патентоздатності та очікувану суспільну користь від його легальної комерціалізації. Натомість відмова у наданні патенту з міркувань публічного порядку та загальновизнаних принципів моралі свідчить про неприйнятність типової комерційної експлуатації такого рішення і спрямована на її стримування. До того ж відмова у наданні патенту, наприклад, на смертельно небезпеч-

---

ний механізм, унеможливорює те, що креслення чи інші матеріали для реплікації будуть розміщені у базі патентів.

Історично виключення з патентоздатності з міркувань публічного порядку та моралі найчастіше застосовували патентні відомства і суди у справах щодо біотехнологій, насамперед стосовно генної інженерії та використання ембріональних матеріалів. Саме ці кейси сформували доктринальні підходи до змісту понять «публічний порядок» і «мораль» у контексті патентного права, а також методологію зважування користі й шкоди у певному винаході. Утім стрімкий розвиток інших технологій (алгоритмічного спостереження, систем штучного інтелекту, автономних роботизованих платформ) знову ставить питання про порядок застосування цього винятку.

У фокусі цього дослідження — летальні автономні системи озброєння (далі — ЛАСО) як інтегроване поєднання однієї або кількох одиниць озброєння і технологічних компонентів, що здатне самостійно обирати та уражати ціль без втручання людини у процес виконання цих завдань [8].

ЛАСО демонструють тенденцію до ширшого впровадження на полі бою, а інтерес державних замовників і промисловості до відповідних розробок зростає. Водночас з позицій міжнародного гуманітарного права легітимність ЛАСО залишається дискусійною: виникають сумніви щодо стабільного дотримання принципів розрізнення, пропорційності та запобіжних заходів, а також щодо наявності значущого людського контролю при ухваленні рішень про ураження та можливості їх перевірюваності й підзвітності, подолання ризику алгоритмічної упередженості. Ці аспекти безпосередньо стосуються захисту фундаментального права на життя і, відповідно, виводять питання можливості надання правової охорони винаходам у контексті ЛАСО в площину їх відповідності публічному порядку та загальноновизнаним принципам моралі. При цьому додатковим чинником, на який потрібно зважати, є те, що ЛАСО — один із засобів посилення обороноздатності України та відсічі агресії, тому по суті вони мають очевидну цінність для інтересів суспільства, однак це не нівелює вимог відповідності публічному порядку та загальноновизнаним принципам моралі.

**Літературний огляд.** У цьому дослідженні ми спиралися на концептуальне осмислення мети та завдань патентного права у працях Е. В. Кітч [9], Г. Ульріх [10], врахування етичних імперативів при наданні правової охорони винаходам у публікаціях В. Форверк [11] та А. Вернік [12]. Розглядаючи винятки з патентоздатності з міркувань публічного порядку та моралі, ми керуємося доктриною, сформованою у монографічних працях С. Стеркс та Дж. Кокбейн [13], а також С. Папастефану [14]. Окремо слід виділити наукові методичні підходи до правової оцінки винаходів на предмет відповідності публічному порядку та моралі, викладені у дослідженнях Г. Рузе-Хан [15] та К. Ліддель [16].

Для більш широкого розуміння особливостей правової природи штучного інтелекту в контексті права інтелектуальної власності ми вивчали колективні праці Інституту Макса Планка з конкуренції та інновацій [17; 18].

Безпосередньо питання надання правової охорони різним видам озброєння порушували С. Папастефану [14], Д. Метьюс [19; 20], що стало важливим джерелом осмислення проблематики нашої статті. Серед українських дослідників правових аспектів застосування ЛАСО, хоч і з позицій міжнародного гуманітарного права, слід виділити Д. Гончарука [21].

Проведений доктринальний аналіз засвідчив, що основний масив досліджень і практики щодо застосування виключень з патентоздатності з міркувань публічного порядку та моралі зосереджується на біотехнологіях (ембріональні та генетичні технології, використання тварин) і на цифрових практиках на кшталт алгоритмічного спостереження, розпізнавання обличчя та інших високоризикових застосувань штучного інтелекту [5], тоді як питання патентоздатності ЛАСО залишаються недослідженими.

---

**Мета дослідження:** з'ясувати, як правові та етичні занепокоєння щодо ЛАСО можуть і чи мають враховуватися під час розгляду патентних заявок на такі технічні рішення. Ми свідомо вживаємо термін «занепокоєння», оскільки станом на сьогодні ні міжнародне, ні національне право не встановлюють загальної заборони на ЛАСО.

**Виклад основного матеріалу**

***Основні правові та етичні занепокоєння щодо ЛАСО***

Дискусія стосовно допустимості ЛАСО триває вже понад десятиліття — фактично від моменту появи перших прототипів автономних бойових платформ на початку 2010-х років. Відтоді міжнародна спільнота в особі Організації Об'єднаних Націй, Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ), а також численних неурядових організацій та наукових мереж веде активну роботу з формування принципів, які б забезпечували відповідність розроблення й застосування ЛАСО нормам міжнародного гуманітарного права. Ці зусилля спрямовані на пошук рівноваги між технологічним розвитком і збереженням фундаментальних гуманітарних та етичних стандартів, закріплених у Женевських конвенціях [22; 23] і звичаєвому праві збройних конфліктів.

Для цілей цього дослідження ми узагальнюємо ключові правові та етичні проблемні аспекти ЛАСО, спираючись, насамперед, на документи Групи урядових експертів у рамках Конвенції про деякі види звичайної зброї [1; 24] та позиційний матеріал МКЧХ [25], що відображають провідні міжнародні підходи до оцінки правомірності й моральної допустимості автономних систем озброєння.

Міжнародна дискусія про допустимість ЛАСО зосереджується навколо питання, чи можуть такі системи бути застосовані у відповідності до міжнародного гуманітарного права і чи узгоджуються вони з етичними принципами, що лежать в основі людяності та контролю за застосуванням сили. МКЧХ підкреслює, що використання ЛАСО містить ризик порушення принципів розрізнення, пропорційності та запобіжних заходів. За своєю природою такі системи можуть діяти без належного розуміння контексту бойової ситуації, наміру супротивника чи наявності цивільних осіб, що унеможливорює забезпечення «значущого людського контролю» над рішенням про ураження цілі [25]. МКЧХ наголошує, що втрата людського контролю над рішенням про застосування смертоносної сили підриває моральну й правову основу воєнних дій, оскільки відповідальність за вибір жертви та пропорційність удару повинно залишатися людською прерогативою. Крім того, МКЧХ попереджає про небезпеку технічної непередбачуваності поведінки автономних систем і труднощів у встановленні правової відповідальності у разі порушень МПП або злочинів війни [25].

Позиція Групи урядових експертів при ООН значною мірою корелює з підходом МКЧХ. Так, серед вимог, необхідних для розроблення й використання ЛАСО, зазначаються: заборона створення систем, які за своєю природою не можуть діяти у відповідності до міжнародного гуманітарного права, а також обов'язковість передбачуваності, контролю та відповідальності на всіх етапах — від розроблення до застосування [24]. Експерти ООН підкреслюють, що жодна автономна система не може бути використана, якщо наслідки її дій не піддаються людському прогнозуванню чи контролю, а відповідальність за її застосування повинна залишатися персоніфікованою. Крім того, експерти ООН наголошують на етичних обмеженнях, зокрема неприпустимості делегування рішень про життя і смерть машинами, які не мають морального усвідомлення та не здатні до співчуття [1; 24].

Обидві інституції погоджуються, що розвиток і використання ЛАСО ставить під сумнів здатність держав забезпечити дотримання принципів людяності, гідності та права на життя, а отже, створює потенційну колізію з нормами міжнародного права захисту прав людини. У цьому сенсі правові й етичні занепокоєння щодо ЛАСО виходять за межі суто воєнного контексту, зачіпаючи основи публічного порядку та моралі, які повинні враховуватися і у процесі розгляду патентних заявок на відповідні технології.

---

При цьому також потрібно згадати клаузулу Мартенса, яка вимагає, щоб і за відсутності деталізованої норми поведінка узгоджувалася з принципами людяності та веліннями суспільної совісті, тому сучасні міжнародні документи прямо пов'язують це з необхідністю реального, а не декларативного людського контролю над застосуванням сили автономними системами [26].

***Застереження щодо публічного порядку та загальновизнаних принципів моралі у патентному праві***

Відповідно до ч. 2 ст. 27 Угоди ТРІПС [1] члени можуть не допускати патентування винаходів, перешкоджання комерційному використанню яких на їхній території необхідне для захисту громадського порядку (*ordre public*) або суспільної моралі, зокрема охорони життя або здоров'я людей, тварин або рослин, або яке необхідне, щоб запобігти завданню значної шкоди навколишньому природному середовищу за умови, що таке виключення не зроблено тільки тому, що використання заборонено їхнім законодавством. Ця норма закріплює матеріальний критерій «необхідності» запобігання саме комерційній експлуатації як підставу для відмови у патентуванні: оцінка повинна фокусуватися не на абстрактній ідеї винаходу, а на типовій експлуатації та її сумісності з *ordre public* і моральними засадами. При цьому простий факт законодавчої заборони використання сам по собі не є достатнім для застосування винятку, як і дозволеність комерційного використання не гарантує патентоздатності, якщо для захисту публічного порядку чи моралі є необхідність перешкодити такій експлуатації. У науковій літературі запропоновано спершу з'ясувати, чи заборонено законом комерційне використання конкретного винаходу; далі — чи ґрунтується така заборона саме на міркуваннях публічного порядку або загальновизнаних принципів моралі [14, с. 56]. Водночас навіть за відсутності спеціальної законодавчої заборони компетентний орган не звільняється від обов'язку безпосередньо оцінити, чи вимагає захист публічного порядку або моралі відмови у наданні патенту як засобу запобігання небажаній комерційній експлуатації.

Такий підхід, за якого відсутність національної заборони комерційного використання не може бути безпосередньо розцінена як «зелене світло» для надання патентного захисту, може бути пояснений також тим, що положення ст. 27 Угоди ТРІПС більшою мірою сфокусовані на фармацевтичних, медичних, хімічних патентах. Як правило проходить певний час, поки держава впевниться у негативних ефектах таких винаходів та заборонить їх комерційне використання. Наприклад, асбест був запатентований у 1828 році як тепловідвідний матеріал, а його канцерогенні властивості були виявлені щонайменше 100 років потому, що й стало причиною заборони використання цього матеріалу [27].

У літературі висловлюється підхід, згідно з яким умова застосування вказаного винятку не виконана, якщо метою є запобігання суто некомерційним використанням винаходу (наприклад, науковим дослідженням або іншим застосуванням поза ринковим обігом): ст. 27 Угоди ТРІПС фокусується саме на перешкодженні комерційній експлуатації [28, с. 371].

У контексті ЛАСО до комерційної експлуатації належать, зокрема: виготовлення та інтеграція систем/модулів для продажу, участі у публічних закупівлях, продаж, ліцензування програмних і апаратних компонентів, платні оновлення програмного забезпечення, сервіс і запасні частини. До некомерційного використання належать: бойове застосування, випробування на полігонах та інші експериментальні дослідження. Цей підхід узгоджується з практикою Органу вирішення спорів СОТ, тобто під комерційним використанням патенту слід розуміти «отримання комерційної вигоди з патенту шляхом його “використання” (working): або через продаж продукту на ринку, з якого конкуренти усунені, або шляхом надання іншим ліцензій на таке використання, або шляхом повного відчуження (продажу) патентних прав» [29].

Відповідно, якщо держава прагне нейтралізувати, виникають переважно щодо комерційного використання, застосування винятку з міркувань публічного поряд-

---

ку та загальноновизнаних принципів моралі є концептуально коректним інструментом. Якщо ж ідеться про стримування некомерційних використань, то цей виняток не є належною правовою підставою в межах патентного права і слід звертатися до інших режимів (міжнародне гуманітарне право, експортний контроль тощо).

**Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»**

Аналогічна логіка закладена в положення українського законодавства, зокрема, ч. 1 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» передбачає, що правова охорона надається винаходу (корисній моделі), що не суперечить публічному порядку, загальноновизнаним принципам моралі та відповідає умовам патентоздатності, а ч. 3 цієї ж статті встановлює, що заборона на законодавчому рівні комерційного використання певного об'єкта з інших підстав не впливає на надання йому правової охорони. Останнє також можна тлумачити як можливість експортувати запатентовані вироби до держав, де їх використання дозволене, на відміну від України [30].

Відповідно до Правил складання, подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на корисну модель [31] оцінка відповідності публічному порядку та загальноновизнаним принципам моралі здійснюється на початковому етапі — під час формальної експертизи — і є обов'язковою умовою її проходження. На етапі кваліфікаційної експертизи ця умова також підлягає перевірці.

Методичні рекомендації Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій [30] конкретизують зміст понять «публічний порядок» і «загальноновизнані принципи моралі». Несумісними з публічним порядком і загальноновизнаними принципами моралі вважаються заявки, у формулі та/або описі яких наявні: підбурювання до злочину чи дій, що ведуть до безладдя; підбурювання до кримінальних правопорушень; расова, релігійна або подібна дискримінаційна пропаганда; грубо непристойні висловлювання. Якщо заявлене рішення може мати як легітимне, так і нелегітимне застосування (наприклад, друк високої якості vs. друк підроблених грошей), у заявці заборонено декларувати нелегітимну мету; інакше виникає підстава для відмови у правовій охороні.

Визначення поняття «публічний порядок» у законодавстві України про інтелектуальну власність немає, що є виправданим, адже погоджуємось із суддею Верховного суду Є. Петровим, що «публічний порядок вважається одним із найбільш гнучких оціночних юридичних понять. Його «невловимість» породжує значні дискусії в судах, а також наукових колах. При цьому найбільш спірними є питання: в яких випадках можна стверджувати про порушення публічного порядку, якою мірою правозастосовчий орган вільний у використанні застереження про публічний порядок, як визначити зміст публічного порядку тощо» [32].

У ст. 228 Цивільного кодексу України [33] пов'язано публічний порядок з недопущенням порушення конституційних прав і свобод людини і громадянина, знищення, пошкодження майна фізичної або юридичної особи, держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, незаконне заволодіння ним. У ст. 12 Закону України «Про міжнародне приватне право» [34] ототожнено публічний порядок з основами правопорядку.

У свою чергу, позиція пленуму Верховного суду України може бути доречною щодо питання можливості надання правової охорони ЛАСО: публічний порядок — правопорядок держави, визначальні принципи та засади, які становлять основу сформованого в ній ладу (незалежність, цілісність, самостійність, недоторканність, основні конституційні права, свободи, гарантії) [35]. Адже, як вказано у цьому дослідженні вище, правові етичні занепокоєння щодо застосування ЛАСО пов'язані з потенційним посяганням на основи правопорядку та конституційні права і свободи (передусім право на життя та людську гідність), ризиком невибіркових і непрогнозованих наслідків для цивільних осіб і майна, браком «значущого людського контролю» над рішенням про застосування смертоносної сили та невизначеністю персональної відповідальності за заподіяну шкоду.

Національний офіс з питань інтелектуальної власності та інновацій тлумачив понят-

---

тя «публічний порядок» і «мораль» лише щодо торговельних марок, дійшовши висновку, що сутність понять «публічний порядок», «гуманність» і «мораль» визначається через основні права і свободи суспільства в цілому, які базуються на положеннях загального законодавства України та спеціального законодавства щодо правової охорони торговельних марок [36].

Наступна складова критеріїв умов надання правової охорони винаходам — загально-визнані принципи моралі — може бути витлумачена через законодавче визначення поняття «суспільна мораль»: система етичних норм, правил поведінки, що склалися у суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність, громадський обов'язок, совість, справедливість [37]. У цьому контексті ЛАСО можуть розцінюватися як такі, що ставлять під сумнів суспільну мораль, оскільки: (i) нівелюють цінність людської гідності через делегування рішення про застосування смертоносної сили алгоритмам без «значущого людського контролю»; (ii) створюють підвищений ризик невідповідної шкоди та непропорційних наслідків для цивільних.

Водночас ЛАСО очевидно є одним із чинників досягнення перемоги на полі бою у протистоянні широкомасштабній агресії РФ, підвищуючи ефективність оборонних можливостей нашої держави та зменшуючи ризики для військових. Тому питання застосування і правової охорони таких технологій не можна відокремлювати від інтересів національної безпеки, що в національному праві й доктрині розглядається як невід'ємна складова публічного порядку. Забезпечення національної безпеки включає захист суверенітету, територіальної цілісності та обороноздатності держави, а також підтримання стабільності суспільних відносин і гарантій конституційних прав громадян.

Вказане породжує необхідність збалансованого підходу: з одного боку, визнати, що ЛАСО можуть суттєво посилити спроможність держави протистояти агресії, а з іншого — передбачати при наданні правової охорони гарантії відповідності міжнародному гуманітарному праву, захисту прав людини і загальноновизнаним принципам моралі. Такий підхід виправданий з погляду публічного порядку: держава повинна враховувати як потребу в ефективних оборонних засобах, так і ризики для гуманітарних принципів і суспільних цінностей у процесі оцінки допустимості правової охорони відповідних винаходів.

**Висновки.** Узагальнюючи викладене, слід визнати, що питання надання патентної охорони технічним рішенням, пов'язаним з ЛАСО, не є ані простим, ані суто технічним. Оцінка ЛАСО з погляду публічного порядку та загальноновизнаних принципів моралі неминуче набуває характеру балансування між аргументами «за» та «проти» надання правової охорони.

Аргументи на користь можливості патентування ЛАСО спираються насамперед на відсутність прямої міжнародно-правової заборони на такі системи. Наразі не існує міжнародного договору, який би прямо забороняв розроблення чи використання ЛАСО як окремого класу зброї, а дискусії в рамках ООН так і не завершилися формуванням загальнообов'язкових норм. За таких обставин патентне відомство не уповноважене самостійно створювати «де-факто заборону», яка не впливає безпосередньо з міжнародного права. Патентне право є технологічно нейтральним, до того ж значна частина компонентів ЛАСО (сенсори, навігаційні системи, алгоритми розпізнавання об'єктів) мають подвійне або переважно цивільне призначення — від космічної галузі до автономного транспорту. Автоматична відмова в охороні такого роду розробок потенційно може стримувати інновації у сферах, що не пов'язані із застосуванням летальної сили. Слід зважати також на те, що відмова у наданні патенту навряд чи зупинить розроблення військової технології, проте вплине на конкурентоспроможність національних виробників і розподіл ринкових стимулів.

Водночас аналіз змісту категорій публічного порядку та загальноновизнаних принципів моралі показує, що у випадку з ЛАСО переважають саме аргументи проти надання їм патентної охорони. Найглибшим за своїм характером є аргумент про суперечність людсь-

---

кій гідності: у ЛАСО рішення про позбавлення життя ухвалює автономна машина, не здатна до морального судження, співпереживання чи індивідуальної оцінки контексту. Це веде до дегуманізації особи, яка перетворюється на «ціль», алгоритмічно сконструйований набір параметрів, а не на носія невід'ємної цінності. Сам образ «робота, який вбиває» у сучасних міжнародних дебатах фактично став символом технології, що підриває гуманність у розумінні клаузули Мартенса.

Не менш вагомим є аргумент про високі та по суті невинуваті ризики для цивільного населення. Поєднання невизначеності алгоритмічних рішень, труднощів з розрізненням комбатантів та цивільних, уразливості до хибних спрацювань та кібервтручання створює надмірний ризик заподіяння шкоди у спосіб, який людський оператор ніколи б не санкціонував. Це прямо зачіпає поняття «публічний порядок» — забезпечення фізичної безпеки людей та повагу до міжнародного гуманітарного права. ЛАСО також розмивають межі юридичної відповідальності: у багатьох сценаріях об'єктивно складно визначити, хто є «винною особою» — командир, програміст, виробник, держава чи «чорна скринька» нейромережі. Нездатність правового порядку забезпечити ефективні механізми притягнення до відповідальності за незаконні вбивства сама по собі є ознакою конфлікту з публічним порядком у його матеріальному вимірі. До цього додається й те, що типовими й найімовірнішими сценаріями використання ЛАСО є саме автономне ураження людей у складних бойових умовах, де значущий людський контроль де-факто відсутній.

#### Перелік використаних джерел

1. *Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності* : Угода; COT від 15.04.1994. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/go/981\\_018](https://zakon.rada.gov.ua/go/981_018) (дата звернення: 20.10.2025).
2. *Про охорону прав на винаходи і корисні моделі* : Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3687-12> (дата звернення: 20.10.2025).
3. *Європейська патентна конвенція* : міжнародний договір від 05.10.1973 р. URL: <https://www.epo.org/en/legal/eps> (дата звернення: 20.10.2025).
4. *Lowell v. Lewis* : рішення окружного суду округу Массачусетс США від 25.10.1817 р., 15 F. Cas. 1018 (C.C.D. Mass. 1817).
5. *Rickard v. Du Bon* : рішення Апеляційного суду другого округу США від 06.11.1900 р., 103 F. 868 (2d Cir. 1900).
6. *Juicy Whip, Inc. v. Orange Bang, Inc.* : рішення Апеляційного суду Федерального округу США від 14.09.1999 р., 185 F.3d 1364 (Fed. Cir. 1999).
7. *Bedford v. Hunt* : рішення окружного суду округу Массачусетс США від 03.11.1817 р., 3 F. Cas. 37 (C.C.D. Mass. 1817).
8. *Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the Area of Lethal Autonomous Weapons System. Non-exhaustive compilation of definitions and characterizations: conference room paper CCW/GGE.1/2023/CRP.1*. Geneva: United Nations, 10 March 2023. 8 p. URL: [https://docs-library.unoda.org/Convention\\_on\\_Certain\\_Conventional\\_Weapons\\_Group\\_of\\_Governmental\\_Experts\\_on\\_Lethal\\_Autonomous\\_Weapons\\_Systems\\_\(2023\)/CCW\\_GGE1\\_2023\\_CRP.1\\_0.pdf](https://docs-library.unoda.org/Convention_on_Certain_Conventional_Weapons_Group_of_Governmental_Experts_on_Lethal_Autonomous_Weapons_Systems_(2023)/CCW_GGE1_2023_CRP.1_0.pdf) (дата звернення: 20.10.2025).
9. *Kitch E. W. The Nature and Function of the Patent System. Journal of Law and Economics*. 1977. Vol. 20, No. 2. P. 265–290.
10. *Govaere I., Ullrich H. (eds.). Intellectual Property, Public Policy and International Trade. (College of Europe Studies; 6). Brussels: P.I.E. Peter Lang, 2007. 232 p.*
11. *Vorwerk V. Patent und Ethik. GRUR: Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*. 2009. H. 3/4. P. 375–378.

- 
12. Wernick A. *Ordre Public Exceptions for Algorithmic Surveillance Patents*. In F. Thouvenin, A. Peukert, T. Jaeger, C. Geiger (eds.) *Kreation Innovation Märkte — Creation Innovation Markets*. Berlin; Heidelberg: Springer, 2024. [https://doi.org/10.1007/978-3-662-68599-0\\_33](https://doi.org/10.1007/978-3-662-68599-0_33).
  13. Sterckx S., Cockbain J. *Exclusions from Patentability: How Far Has the European Patent Office Eroded Boundaries?* Cambridge: Cambridge University Press, 2012.
  14. Papastefanou S. *Patentability and Morality: A Comparative Perspective on How Legal Culture Shapes Morality Within Patent Law*. Berlin: Duncker & Humblot, 2024. 229 p.
  15. Ruse-Khan H. G. *Does IP improve the world? // Improving intellectual property / eds. S. Frankel, M. Chon, G. B. Dinwoodie, J. Schousbo, B. Lauriat. — Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2023. P. 492–502.*
  16. Liddell K. *Immorality and patents: The exclusion of inventions contrary to ordre public and morality*. In A. Lever (ed.) *New Frontiers in the Philosophy of Intellectual Property*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. P. 140–171. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511920837.007>.
  17. Drexel J., Hilty R., Beneke F., Desautettes-Barbero L., Flinck M., Globocnik J., Gonzalez Otero B., Hoffman J., Hollander L., Kim D., Richter H., Scheuerer S., Slowinski P. R., Thonemann J. *Technical aspects of artificial intelligence: an understanding from an intellectual property law perspective*. Max Planck Institute for Innovation & Competition Research Paper 19-13, 2019. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3465577>.
  18. Drexel J., Hilty R., Desautettes-Barbero L., Globocnik J., Gonzalez Otero B., Hoffman J., Kim D., Kulhari S., Richter H., Scheuerer S., Slowinski P. R., Widemann K. *Artificial intelligence and intellectual property law – position statement of the Max Planck Institute for Innovation and Competition of 9 April 2021 on the current debate*. Max Planck Institute for Innovation & Competition Research Paper 21–10, 2021. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3822924>.
  19. Matthews D., Minssen T., Nordberg A. *Balancing innovation, ‘ordre public’ and morality in human germline editing: a call for more nuanced approaches in patent law*. *European Journal of Health Law*. 2022. Vol. 29, No. 3–5. P. 562–588. <https://doi.org/10.1163/15718093-bja10073>.
  20. Matthews D., Ostapenko H. *The war in Ukraine raises questions about patents for secret inventions*. *GRUR International: Journal of European and International IP Law*. 2023. Vol. 72, No. 7. P. 665–669. <https://doi.org/10.1093/grurint/ikad042>.
  21. Гончарук Д. ООН та летальна автономна зброя: гордіїв вузол міжнародного гуманітарного права. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2025. № 3 (140). С. 14–31. [https://doi.org/10.31617/3.2025\(140\)02](https://doi.org/10.31617/3.2025(140)02).
  22. Женевські конвенції про захист жертв війни: міжнародні договори від 12.08.1949 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_151](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151) (дата звернення: 20.10.2025).
  23. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів : міжнародний договір від 08.06.1977 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_199](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199) (дата звернення: 20.10.2025).
  24. Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the Area of Lethal Autonomous Weapons Systems. *Report of the 2019 session of the Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the Area of Lethal Autonomous Weapons Systems : CCW/GGE.1/2019/3*. Geneva : United Nations, 25 September 2019. 14 p. URL: [https://documents.unoda.org/wp-content/uploads/2020/09/CCW\\_GGE\\_1\\_2019\\_3\\_E.pdf](https://documents.unoda.org/wp-content/uploads/2020/09/CCW_GGE_1_2019_3_E.pdf) (дата звернення: 20.10.2025).
  25. International Committee of the Red Cross (ICRC). *Autonomous Weapon Systems and International Humanitarian Law: Selected Issues. Position paper*. Geneva: ICRC, October 2025. URL: [https://www.icrc.org/sites/default/files/media\\_file/2025-10/ICRC - Position\\_Paper-Autonomous\\_Weapon\\_Systems\\_and\\_IHL-Selected\\_issues\\_Oct2025.pdf](https://www.icrc.org/sites/default/files/media_file/2025-10/ICRC - Position_Paper-Autonomous_Weapon_Systems_and_IHL-Selected_issues_Oct2025.pdf) (дата звернення: 20.10.2025).
-

- 
26. Evans T. D. *At War with the Robots: Autonomous Weapon Systems and the Martens Clause*. *Hofstra Law Review*. 2013. Vol. 41, No. 3. P. 697–733.
27. Alleman J. E., Mossman B. T. *Asbestos revisited* // *Scientific American*. — 1997. Vol. 277, No. 1. P. 70–75. URL: <http://www.jstor.org/stable/24995833> (дата звернення: 21.11.2025).
28. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD); International Centre for Trade and Sustainable Development (ICTSD). *Patents: Ordre public and morality. Resource Book on TRIPS and Development*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. P. 375–383. URL: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511511363.021> (дата звернення: 20.10.2025).
29. World Trade Organization. *Canada – Patent Protection of Pharmaceutical Products: Report of the Panel*. WT/DS114/R. 17 March 2000; adopted 7 April 2000. Geneva: WTO, 2000. URL: [https://www.wto.org/english/tratop\\_e/dispu\\_e/7428d.pdf](https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/7428d.pdf) (дата звернення: 20.10.2025).
30. Державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ). *Методичні рекомендації щодо проведення експертизи заявок на винаходи і корисні моделі*. Затверджено наказом УКРНОІВІ від 06.05.2025 № 102/2025. Київ: УКРНОІВІ, 2025. 204 с. URL: [https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2025/05/Metod\\_rekomend\\_ekspertyzy\\_vynakhody-ktm-2025.pdf](https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2025/05/Metod_rekomend_ekspertyzy_vynakhody-ktm-2025.pdf) (дата звернення: 20.10.2025).
31. Про затвердження Правил складання, подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на корисну модель : Наказ; Міністерство економіки України від 09.09.2024 № 23301; зареєстровано в Мін'юсті України 18.09.2024 № 1411/42756. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1411-24> (дата звернення: 20.10.2025).
32. Петров Є. В. Публічний порядок держави як «перешкола» виконанню рішення міжнародного арбітражу : презентація. 2021. URL: [https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new\\_folder\\_for\\_uploads/supreme/Prez\\_Petrov\\_05\\_10\\_2021.pdf](https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Prez_Petrov_05_10_2021.pdf) (дата звернення: 20.10.2025).
33. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356.
34. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.
35. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 12 від 24 грудня 1999 р. Про практику розгляду судами клопотань про визнання й виконання рішень іноземних судів та арбітражів і про скасування рішень, постановлених у порядку міжнародного комерційного арбітражу на території України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-99> (дата звернення: 20.10.2025).
36. Апеляційна палата Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). Рішення у справі за запереченням НВП «НИВА» ТОВ проти рішення Мінекономіки від 29.11.2019 про відмову в реєстрації знака для товарів і послуг «БЛАГОВІСТЬ» за заявою № т 2017 24871. 12.08.2021. Додаток до наказу ДП «Укрпатент» від 26.08.2021 № 164-Н/2021. 11 с. URL: <https://ukrpatent.org/atachs/blagovist-res-2021.pdf> (дата звернення: 20.10.2025).
37. Про захист суспільної моралі : Закон України від 20 листопада 2003 р. № 1296-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 14. Ст. 192.
-

---

**Nataliia Mazaraki**

*Doctor of Legal Sciences/Dr. Habil. (Law), Professor, Head of the Department of International, Civil and Commercial Law at the State University of Trade and Economics*

**Nataliia Melnychenko**

*PhD (Law), Associate Professor, Department of International, Civil and Commercial Law at the State University of Trade and Economics*

**Yuliia Honcharova**

*PhD (Law), Associate Professor, Department of International, Civil and Commercial Law at the State University of Trade and Economics*

### **Granting patent protection to lethal autonomous weapons**

The article examines whether and how patent law can accommodate ethical and legal concerns related to lethal autonomous weapon systems (LAWS) within the scope of the public order and morality exception. Its central argument is that the grant of patent protection for inventions connected with LAWS requires balancing the technological neutrality of patent law with the need to safeguard humanity, human rights, and the foundations of public order.

The methodology combines doctrinal and comparative legal analysis of the TRIPS Agreement and Ukrainian legislation with a review of positions taken by international actors (the UN, the ICRC) and relevant administrative practice. The focus is on the meaning of the criterion of “preventing commercial exploitation” as a substantive basis for refusing patents; on distinguishing commercial exploitation (manufacture, distribution, licensing) from a state’s battlefield use; and on the role of disclosure in assessing the predictability, controllability, and accountability of autonomous functions.

The results indicate that, in the context of LAWS the decisive issue for public order/morality is not the abstract “dangerousness” of a technology, but typical market exploitation that may invariably lead to outcomes incompatible with humanity. A well-founded examination of LAWS depends on adequate disclosure of technical features that ensure meaningful human control, limitations on the scope of operation, and appropriate fail-safe mechanisms. In the Ukrainian context, public order should be understood as encompassing national security interests, including defence capability and protection of the constitutional order. This understanding provides a framework for balancing the societal value of defensive technologies against the humanitarian and ethical risks associated with LAWS-related inventions, without turning patent offices into general ethical regulators. The article concludes that patent examination in this field must rely on a transparent, case-sensitive assessment of how market exploitation of LAWS aligns with public order, national security, and generally recognised principles of morality.

*Keywords:* lethal autonomous weapons, patent, artificial intelligence, public order

Подано / Submitted: 14.11.2025

Доопрацьовано / Revised: 21.11.2025

Прийнято до публікації / Accepted: 25.11.2025